

Кімге: Алматы қаласының экономика басқармасына
Автордың аты-жөні: Талдықорған қаласының қаржы бөлімінің
бас маманы А.А. Алмуратов
Күні: 15.10.2024 ж.

АНАЛИТИКАЛЫҚ ЖАЗБА

Тақырыбы: Алматы қаласының экономикалық мәселелері.

Кілт сөздер: Экономикалық мәселелер, көлік жүйесі, шағын және орта бизнес.

Кіріспе: Алматы – асқақ Тянь-Шань тауларының етегінде орналасқан, Қазақстанның мәдени және экономикалық астанасының беделін әлдеқашан жеңіп алған қала. Өткенмен болашақ тоғысқан, дәстүр жаңашылдықпен тоғысқан қала. Дегенмен, сыртқы өркендеу мен қарқынды дамудың артында жіті назар аударуды және шешуші шараларды қажет ететін күрделі экономикалық мәселелер тұр.

Алматының басты экономикалық мәселелерінің бірі – табыстың біркелкі бөлінбеуі. Қаланың әртүрлі аудандары арасында айтарлықтай қарама-қайшылықтар бар, орталық және жоғары деңгейлі аудандар сән-салтанат пен гүлденуде, ал шеткі аудандар инфрақұрылымның жетіспеушілігінен және жұмыссыздықтың жоғары деңгейінен зардап шегеді. Бұл экономикалық стратификация қоғамда шиеленіс туғызып, жалпы қаланың үйлесімді дамуына кедергі келтіреді. [1]

Әрине, экономикалық теңсіздік жалғыз мәселе емес. Алматыда экологиялық тұрақтылық мәселелері де кездеседі. Көлік қозғалысы мен өнеркәсіптік өндіріс нәтижесінде ауаның ластануы азаматтардың денсаулығына қауіп төндіреді және қоршаған ортаға теріс әсер етеді. Алматы таулармен қоршалған қала бола тұра, атмосфералық тоқырау деп аталатын жағдайға ұшырап, ауаның ластану проблемасын қиындатып отырғанын айта кеткен жөн.

Қаланың көлік жүйесі де жаңғыртуды қажет етеді. Қарбалас уақытта Алматы көшелері бітпейтін кептеліске айналады, бұл мыңдаған тұрғындардың уақытын босқа өткізіп, экономикалық шығынға ұшыратады. Қоғамдық көлікті жақсарту және велосипед жолдары мен жаяу жүргіншілер аймақтары сияқты баламалы көлік түрлерін дамыту бұл мәселені айтарлықтай жеңілдетеді.

Жергілікті экономиканы алға жылжытып отырған шағын және орта бизнестің де алдында тұрған қиындықтар бар. Жалдау ақысының жоғары мөлшерлемесі, несие алудағы қиындықтар мен әкімшілік кедергілер кәсіпкерліктің дамуына кедергі келтіруде. Ал, шағын және орта бизнесті қолдау жаңа жұмыс орындарын ашып қана қоймай, экономикалық ортаның тұрақтылығына ықпал етеді.

Алматының экономикалық мәселелерін шешу жүйелі көзқарас пен ұзақ мерзімді жоспарлауды қажет етеді. Қаланың барлық аудандарының біркелкі экономикалық дамуы үшін жағдай жасау, жұмыс орындарының, заманауи денсаулық сақтау мен білім берудің қолжетімділігін қамтамасыз ету маңызды. Экологиялық жобаларды инвестициялау және көлік жүйесін жаңғырту қала билігінің басымдылығы болуы керек.[2]

Шағын және орта бизнесті қолдауға ерекше назар аудару керек. Бағдарламалар қаржыға қолжетімділікті жеңілдету, әкімшілік кедергілерді азайту және кәсіпкерлерді оқыту үшін қажет. Бұл экономикалық белсенділікті арттырып қана қоймай, нарықтағы инновациялар мен бәсекелестікті ынталандырады.

Алматының өсу мен даму әлеуеті зор. Бірақ бұл әлеуетті іске асыру үшін біздің планетамызды ретке келтіру - әрбір қала тұрғынының әл-ауқатына қамқорлық жасау, бизнестің өркендеуі мен қоршаған ортаны қорғау үшін жағдай жасау керек. Бұл Алматының барлық тұрғындарының өмір сүру сапасын жақсартуға көмектесетін тұрақты және гүлденген экономикалық жүйені құрудың жалғыз жолы.

Алматы қаласының экологиялық мәселелері бірнеше негізгі аспектілерге бөлінеді:

Ауа ластануы: Алматыда автомобиль қозғалысының, өнеркәсіптердің және жылу станцияларынан шығатын газдар ауа сапасын төмендетеді. Бұл әсіресе күз бен қыс айларында, инверсиялық қабаттың қалыптасуымен, проблема болып табылады.

Су ресурстары: Қала маңындағы су көздерінің ластануы, әсіресе, тұрмыстық қалдықтар мен өндірістік қалдықтардың әсерінен, су сапасын нашарлатуда. Бұл халықтың денсаулығына да әсер етеді.

Қалдықтар мәселесі: Алматыда тұрмыстық және өндірістік қалдықтарды жинау, өңдеу және жою жүйесі жеткіліксіз. Қаланың экологиялық жағдайын жақсарту үшін қалдықтарды қайта өңдеу шараларын арттыру қажет.

Жасыл аймақтар: Қаланың жасыл аймақтары, соның ішінде парктер мен скверлер, қысқарып барады. Жасыл желектердің азаюы ауа сапасына теріс әсер етеді және қала тұрғындарының өмір сапасын төмендетеді.

Климаттық өзгерістер: Алматының географиялық орналасуы мен климаттық жағдайлары климаттық өзгерістерге бейім. Бұл қаржамылғысының азаюы, су ресурстарының тапшылығы сияқты проблемаларды туындатады.[3]

Осы мәселелерді шешу үшін қала әкімдігі мен тұрғындардың белсенді ынтымақтастығы, экологиялық саясатты жетілдіру және тұрақты даму стратегияларын іске асыру қажет.

Қорыта айтқанда, Алматының экономикалық мәселелерін ойдағыдай шешу үшін азаматтар мен кәсіпкерлерден бастап

мемлекеттік органдар мен халықаралық серіктестерге дейін қоғамның барлық саласын тарту қажет. Біз күш біріктіру арқылы ғана планетамызды ретке келтіріп, қаланы келісім мен гүлденудің мекеніне айналдыра аламыз.

Қорытынды: Алматы қаласының экологиялық жағдайы күрделі және көп қырлы мәселелерді қамтиды. Қала экологиясына әсер ететін негізгі факторлар – ауаның ластануы, көлік қозғалысының артуы, жасыл аймақтардың азаюы және қоқыстардың тиісті деңгейде өңделмеуі.

Алматы қаласындағы экологиялық ахуалды жақсарту үшін кешенді шаралар қажет. Ауаны ластаушы көздерді азайту, жасыл аймақтарды көбейту және қалдықтарды тиімді басқару жүйесін құру маңызды болып табылады. Сонымен қатар, тұрақты көлік жүйесін дамыту, энергияның жаңартылатын көздерін пайдалану және экологиялық мониторингті күшейту қажет. Бұл шаралар тек қаланың экологиясын жақсартуға ғана емес, сонымен қатар қала тұрғындарының денсаулығын қорғауға және өмір сүру сапасын арттыруға ықпал етеді.

Пайдаланылған дереккөздер:

1. “Қазақстанның экологиялық қауіпсіздігі” (М. Жүнісова, 2015). Бұл кітапта Қазақстанның әртүрлі өңірлерінің экологиялық жағдайы туралы, соның ішінде Алматының экологиялық мәселелері <https://kaz.nur.kz/kaleidoscope/1860409-kazakstandagy-ekologialyk-problemalar-men-olardy-sesu-zoldary/>

2. “Қалалық аумақтардың тұрақты дамуы және экологиясы” (ҚР Ұлттық экономика министрлігі, 2020). Бұл кітап Алматы сияқты қалалардың экологиялық және тұрақты даму жолдары <https://zhalyn.kz/2018/10/15/>

3. “Экология және тұрақты даму” (Дәріс жинақтары мен оқу құралдары). Қазақстандағы экологиялық мәселелерді түсіну үшін экология саласындағы оқулықтар да маңызды дереккөз <https://stud.kz/referat/show/15036/>

4. Жергілікті және халықаралық ғылыми мақалалар. Алматы қаласы туралы ғылыми мақалалар мен зерттеулер ғылыми журналдарда жарияланып отырады. Мысалы, “Экология” журналында, “Қазақ ұлттық аграрлық университетінің хабаршысы” сияқты басылымдарда Алматының экологиялық мәселелері бойынша зерттеулер <https://stud.kz/referat/show/22192/>